

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 403/10
08.04.2010. година
Београд

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија Снежане Андрејевић, председника већа, Соње Бркић и Миломира Николића, чланова већа, у парници тужиоца И.Р. из М., кога заступа Г.М. адвокат из З., против тужене Републике Србије, коју заступа Републички јавни правобранилац, ради накнаде штете, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Окружног суда у Зрењанину Гж. 1181/08 од 10.09.2008. године, у седници одржаној дана 08.04.2010. године, донео је

Р Е Ш Е Њ Е

УКИДАЈУ СЕ пресуда Општинског суда у Зрењанину П. 610/07 од 15.05.2008. године у ставу 2. и 3. изреке и пресуда Окружног суда у Зрењанину Гж. 1181/08 од 10.09.2008. године којом је наведена првостепена пресуда потврђена у овом делу и предмет уступа Основном суду у Зрењанину на поновно суђење.

О б р а з л о ж е њ е

Пресудом Општинског суда у Зрењанину П. 610/07 од 15.05.2008. године: 1) одбијен је као неоснован приговор пресуђене ствари; 2) одбијен је као неоснован тужбени захтев тужиоца којим је тражио да се обавезе тужена да му на име правичног задовољења због повреде права на хитно испитивање законитости лишавања слободе исплати 3.000.000,00 динара са законском затезном каматом од пресуђења до исплате и накнади му трошкове поступка са истом каматом; 3) обавезан је тужилац да туженој накнади трошкове поступка у износу од 13.500,00 динара; 4) тужилац је ослобођен 50% судске таксе, а преостали износ обавезан је да плати у три месечне рате.

Окружни суд у Зрењанину је пресудом Гж. 1181/08 од 10.09.2008. године одбио као неосновану жалбу (тужиоца) и потврдио наведену првостепену пресуду у побијаном делу (ст. 2, 3. и 4. изреке).

Против ове другостепене пресуде тужилац је благовремено изјавио ревизију због битних повреда одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду у смислу одредаба члана 399. Закона о парничном поступку - ЗПП („Службени гласник РС“ 125/04), које се примењују на основу одредбе члана 55. став 2. Закона о изменама и допунама Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ 111/09), обзиром да је ревизија тужиоца изјављена против наведене другостепене пресуде пре 29.12.2009. године и утврдио да је ревизија основана.

Према разлозима нижестепених пресуда захтев тужиоца за накнаду штете према туженој Републици Србији заснован је на околностима које се односе на пропуст Окружног суда у Зрењанину да одлучи о захтеву тужиоца за хитно испитивање законитости лишења слободе - који је поднео том суду 10.11.2004. године. Тужиоца, који је био судија Општинског суда у Зрењанину, су према наводима тужбе дана 26.05.2004. године око 8 часова службена лица БИА-е спровели од куће у којој је живео до суднице у којој је радио, а затим га одвели у просторије БИА-е, где му је у 9,20 часова уручено решење о лишавању слободе - без поуке о правном леку. Тужилац је задржан и испитан у присуству заменика јавног тужиоца, записник о испитивању завршен је у 14,30 часова. Тек око 19,30 часова тужилац је изведен пред истражног судију Окружног суда у Зрењанину. После спроведене истраге Окружни тужилац је против њега подигао оптужницу којом је тужиоцу стављено на терет да је починио кривично дело примање мита из члана 254. став 1. КЗ РС, који је у току. Како у преткривичном поступку није било омогућено испитивање законитости одлуке о лишењу слободе тужиоца - од стране суда, гарантовано чланом 5. став 4. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, почињена је од стране органа БИА-е повреда тог права настала изостављањем поуке о праву на жалбу истражном судији.

Тужилац је дана 10.11.2004. године поднео захтев за покретање поступка ради испитивања законитости лишења слободе Окружном суду у Зрењанину, који о том захтеву није одлучио ни процесно ни мериторно, већ је дана 11.01.2007. године под бројем Кри. 138/04 доставио допис тужиоцу у коме су наведени разлози због којих тај суд сматра да одлучивање о самој чињеници лишења слободе тужиоца, на начин који захтева тужилац, није могуће, у коме је између осталог наведено и да се у случају сумње у погледу законитости лишења слободе противно одредбама члана 227. ЗКП против лица које је такво дело учинило може поднети кривична пријава, односно иницирати дисциплински поступак пред надлежним органом или захтевати накнада штете због незаконитог рада органа од државе. Поводом обраћања тужиоца Врховном суду Србије (притужбе на рад Окружног суда у Зрењанину), тужиоцу је достављена

копија изјашњења председника Окружног суда у Зрењанину а актом Врховног суда Србије VI су 309/00 од 13.02.2007. године обавештен је и да у поступку провере по притужбама Врховни суд нема овлашћења да наложи Окружном суду у Зрењанину да спроведе поступак по захтеву тужиоца и да Врховни суд Србије законитост судских одлука испитује у поступку одлучивања о правним лековима.

Пресудом Врховног суда Србије Рев. 877/07 од 17.05.2007. године којом су делимично преиначене пресуде Општинског суда у Новом Саду П. 1848/2005 од 21.02.2006. године и Окружног суда у Новом Саду Гж. 3293/06 од 08.11.2006. године тужиоцу је досуђена накнада нематеријалне штете због повреде права на поштовање приватног и породичног живота у износу од 300.000,00 динара и 100.000,00 динара због повреде права на хитно испитивање законитости лишења слободе, који је тужиоцу дужна да накнади тужена Република Србија због неовлашћеног прислушкивања тужиоца од стране органа БИА-а и ускраћивања права на правни лек и контролу одлуке БИА-е о задржавању тужиоца, у којој није било поуке о правном леку.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања нижестепени судови су закључили да је тужилац остварио право на накнаду штете због повреде права из члана 5. став 4. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода због незаконитог и неправилног рада органа БИА-е за чији рад одговара тужена држава и да се ради о јединственом основу за правично задовољење и кад је штету проузроковало више органа, у смислу члана 172. Закона о облигационим односима (ЗОО), чија се висина одређује по одредбама члана 200. ЗОО. Новчана накнада штете као сатисфакција односи се по оцени нижестепених судова на јединствену последицу – изостанак судске контроле законитости, акта лишења слободе тужиоца у преткривичном поступку, као свршену ситуацију и не може образовати додатни основ за захтевану накнаду штете у овој парници због каснијег незаконитог рада суда као органа за који такође одговара тужена држава.

Ревизијом тужиоца се основано указује да нижестепене пресуде не садрже разлоге о свим битним чињеницама од којих зависи одлука о основаности захтева тужиоца или су ти разлози нејасни и противуречни и да је због погрешне примене материјалног права чињенично стање непотпуно утврђено.

Према одредбама члана 25. Устава Републике Србије („Службени гласник РС“ 1/90), који је био на снази у време одлуке БИА-е о задржавању тужиоца, сваком је било зајамчено право на накнаду штете коју му незаконитим или неправилним радом нанесе службено лице или државни орган или организација која је вршила јавна овлашћења. Право на накнаду материјалне и нематеријалне штете јемчи и сада важећи Устав Републике Србије („Службени гласник РС“ 96/06), сваком коме штету проузрокује државни орган, имацац јавног овлашћења, орган аутономне покрајине или орган јединице локалне самоуправе (члан 35. став 2).

Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода („Службени лист СЦГ“ – међународни уговори 9/03 од 26.12.2003. године) примењивала се непосредно као међународни извор права у државној заједници Србија и Црна Гора од 03.03.2004. године, а на основу чл. 10. и 16. Уставне повеље државне заједнице Србија и Црна Гора имала је примат над правом Србије и Црне Горе и правом држава чланица.

Према одредби члана 5. став 4. наведене Конвенције свако ко је лишен слободе има право да покрене поступак у коме ће суд хитно испитати законитост лишења слободе и наложити пуштање на слободу ако је лишење слободе незаконито.

Осим наведеног, Законом о изменама и допунама Законика о кривичном поступку („Службени гласник РС“ 58/04 од 28.05.2004. године), који је важио у време подношења захтева тужиоца Окружном суду у Зрењанину, у новелираном члану 5. став 3, било је прописано да лице лишено слободе има право да покрене поступак у коме ће надлежни истражни судија хитно испитати законитост лишења слободе и наложити пуштање на слободу ако је лишавање било незаконито.

Поступање органа за чији рад одговара држава и правилност њиховог рада оцењује се, по становишту Врховног касационог суда, по одредбама члана 172. ЗОО, према прописаним правилима поступка за рад органа и околностима конкретног случаја. Незаконитим радом службеног лица или органа сматра се поступање супротно закону, другом пропису или општем акту као и пропуштање да се закон, други пропис или општи акт примени. Неправилан рад службеног лица или органа је чињење или нечињење противно уобичајеном или прописаном начину обављања делатности које штети праву или интересима неког лица.

Уколико је једна штета вишеструко узрокована радњама више лица или органа, за њу, по оцени ревизијског суда, одговарају правна и физичка лица која су штету узроковала, односно држава која је одговорна за њихов рад, а уколико нема прекида узрочности за целокупну штету одговара и штетник који је штету почетно узроковао, с тим што радња која је по теорији адекватне узрочности преовлађујући узрок штете, не сме бити узрокована спољним чињеницама радњом трећег лица или других органа.

Имајући у виду да је тужилац претрпео штету неправилним радом органа БИА-е, за коју одговара држава, јер наведена одлука коју је донела БИА није садржавала поуку о правном леку против те одлуке, чиме је повређено право на хитно испитивање законитости лишења слободе тужиоца 26.05.2004. године за коју је тужиоцу наведеном правоснажном пресудом досуђена накнада штете због повреде права гарантованог чланом 5. став 4. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода. по оцени Врховног касационог суда. пали се о самосталној штети проузрокованој наведеном

слобода, по одлуци Врховног касационог суда, ради се о самосталној штети проузрокованој наведеном свршеном радњом органа БИА-е у преткривичном поступку, а не о вишеструко узрокованој штети радњама органа БИА-е и Окружног суда у Зрењанину као јединственој штети – јер судски органи у повреди овог права тужиоца 26.05.2004. године нису учествовали. Зато је у конкретном случају, по оцени Врховног касационог суда, узрочност са потоњим радњама других органа и новом штетом – прекинута, а одговорност туженог за рад суда требало је расправити као да се ради о посебној штети – проузрокованој новом радњом тог органа и оценити да ли у конкретном случају постоји основ одговорности тужене државе за накнаду ове нематеријалне штете и услови за заснивање њене одговорности за штету, у смислу члана 172. ЗОО.

Како су нижестепени судови одлуку о основаности захтева тужиоца засновали на закључку о једној вишеструко узрокованој штети, само због тога што и за рад БИА-е и за рад суда одговара тужена држава, пропустивши да одговорност државе оцене по члану 172. ЗОО у складу са правилима о одговорности за неправилан рад Окружног суда у Зрењанину који није одлучио о захтеву тужиоца од 10.11.2004. године којим је тужилац захтевао судско испитивање законитости одлуке о лишењу слободе, по члану 5. став 4. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода Врховни суд је укинуо обе нижестепене пресуде у смислу члана 406. и 407. став 2. ЗПП и одлучио као у изреци ове пресуде, будући да се за сада не може закључити да ли је у радњама суда било противправности и неправилности, и предмет уступио Основном суду у Зрењанину на основу одредаба члана 22. Закона о уређењу судова („Службени гласник РС“ 116/08, 104/09) и члана 3. став 1. тачка 21. Закона о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштава („Службени гласник РС“ 116/08).

У поновном поступку првостепени суд ће отклонити речене недостатке и одлучујући о захтеву тужиоца донети закониту и правилну одлуку.

Председник већа – судија

Снежана Андрејевић, с.р.